

OBVEZNI PRIMJERAK (LEGAL DEPOSIT) U HRVATSKOJ I ZEMLJAMA EU

Mr. sc. Višnja Čanjevac, viša knjižničarka
Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

13. dani specijalnih i visokoškolskih knjižnica – Knjižnice: kamo i kako dalje
Opatija, 15.05. – 18.05. 2013.

Cilj i svrha rada

Cilj:

Prikazati zakonsku regulativu

- u zemljama EU
- u Hrvatskoj

Prikazati statistiku prikupljanja

- u zemljama EU
- u Hrvatskoj

Svrha:

Utvrditi stanje i položaj obveznog primjerka u Hrvatskoj,
njegove zadaće i budućnost.

Metodologija

Analizirani parametri:

1. Legislativa
2. Vrste građe
3. Depozitari
4. Broj obveznih primjeraka
5. Obveznici dostave
6. Vrijeme (rok) dostave i postotak prikupljanja

Izvori

- službene stranice UNESCO-a, EU, IFLA-e, CDNL, CENL o toj problematici i najznačajniji autori (M.Manzoni, G. Vitiello, P. Hoare) koji su radili na međunarodnim projektima tih udruga i tijela
- službene stranice nacionalnih knjižnica
- za Hrvatsku:
  - Zakon o knjižnicama (NN 105/97)
  - Godišnja izvješća Nacionalne i sveučilišne knjižnice

Rezultati (1)

Budući da istraživanje nije završeno ovdje su prikazani samo preliminarni rezultati.

1) Legislativa

Mnogobrojni su razlozi i razlike legislative o obveznom primjerku:

- od kada (Francuska 1537., Danska 1697.)
- kako (cenzura, sveučilišta, arhivi, knjižnice)
- zakoni (razine) - samostalni
  - unutar drugih (zakon o knjižnicama, zakon o copyrightu, o izdavaštvu)
  - dekreti i ugovori

Rezultati (2)

2) Vrste građe

- knjige i brošure
- časopisi i novine
- kartografska građa
- notna građa
- audiovizualna građa i multimedija
- mjesno i daljinski dostupna elektronička građa

Rezultati (3)

3) Depozitari

1. Knjižnice - nacionalne
  - sveučilišne
  - znanstvene
  - parlamentarne

2. Alternativni depozitari

Po statusu koji su stekli:

- tradicijom
- ugledom
- veličinom
- teritorijalno političkim razlozima

Prema vrsti građe:

- instituti
- muzeji
- arhivi
- filmoteke i dr.

Rezultati (4)

4) Broj obveznih primjeraka

- varira od 1 do 20 (prosječno 6)

Po broju primjeraka prednjače zemlje s manjom izdavačkom produkcijom koje pokušavaju prikupiti svu nacionalnu produkciju kao baštinu, koja onda ima prvenstveno kulturološko značenje.

Često nacionalna knjižnica prikuplja po 2 primjerka svih vrsta građe a ostale institucije tek pojedine vrste (parlementarne knjižnice – službene publikacije, fotoarhivi – fotografije i slikovnu građu, zavičajne knjižnice i muzeji - cjelokupni lokalni tisk ili pak efemeru i sl.)

Rezultati (5)

5) Obveznici dostave

- autori
- tiskari
- izdavači
- distributeri

6) Dostava

- vrijeme (varira od imperativnog – odmah do godine dana)
- načini poticanja
- postotak prikupljanja

Zaključci (1)

Službeni dokumenti EU (još od 1992. a posebno IFLA-inom Izjavom o obveznom primjerku, 2011.) preporučuju da se u zemljama članicama (1) ujednači zakonska regulativa, broj depozitarnih primjeraka, selekcija građe (uslijed velike izdavačke djelatnosti), te potiče (2) suradnju među različitim ustanovama i njihovu specijalizaciju.

Također potiče (3) elektroničku obradu i stvaranje nacionalnih baza podataka i (4) povezivanje bibliografskih usluga radi bolje dostupnosti, razmjene zaštite.

To ide polagano, jer među velikim, razvijenim članicama postoji različite prakse a u Uniju je od 2004. ušlo dvanaest novih zemalja koje nisu jednako razvile bibliotečno informacijsku djelatnost.

Zaključci (2)

Hrvatska je svojim Zakonom o knjižnicama (1997.) dobila novu (1) regulativu suglasnu smjernicama EU, temeljem nje poboljšala praksu.

Prikupljaju se sve vrste građe u 9 primjeraka od kojih Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, kao nacionalni depozitar zadržava 2 (jedan arhivski) a ostalih 7 se distribuiru u alternativne depozitare, znanstvene i sveučilišne knjižnice. Zakonom je propisana dostava 2 dodatna primjerka službenih publikacija (od kojih jedan dobiva NSK/Zbirka službenih publikacija, a drugi HIDRA), i jedan primjerak građe objavljen u pojedinoj županiji odlazi središnjoj županijskoj knjižnici. Obveznici dostave su izdavači a njezin rok je mjesec dana.

Hrvatski je model u potpunoj suglasnosti sa smjernicama EU.

Zaključci (3)

Ali...

Praksa je pokazala da treba još dosta napraviti ...

- postavila je pitanje optimalnog broja primjeraka i depozitara
- preuzimanja daljinski dostupne elektroničke građe (selekcije, trajnog spremanja/čuvanja, korištenja)
- županijski obvezni primjerak – detaljnija regulativa i zadaće
- suradnja s ustanovama koje bi mogle preuzeti ulogu alternativnih depozitara
- kvalitetnija suradnja nacionalnog depozitara i izdavača